

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (piata komora)

z 28. júna 2018*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Súdna spolupráca v občianskych veciach – Právomoc, uznávanie a výkon rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností – Nariadenie (ES) č. 2201/2003 – Článok 8 ods. 1 – Obvyklý pobyt dieťaťa – Dojča – Rozhodujúce okolnosti pre určenie miesta tohto pobytu“

Vo veci C-512/17,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podaný Sąd Rejonowy Poznań – Stare Miasto w Poznaniu (Okresný súd Poznań – Staré Mesto, Poľsko), rozhodnutím zo 16. augusta 2017 a doručený Súdnemu dvoru 22. augusta 2017, ktorý súvisí s konaním:

HR,

za účasti:

KO,

Prokuratura Rejonowa Poznań Stare Miasto w Poznaniu,

SÚDNY DVOR (piata komora),

v zložení: predseda piatej komory J. L. da Cruz Vilaça (spravodajca), sudcovia E. Levits, A. Borg Barthet, M. Berger a F. Biltgen,

generálny advokát: N. Wahl,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- HR, v zastúpení: A. Kastelik-Smaza, advokat,
- KO, v zastúpení: K. Obrębska-Czyż, advokat,
- poľská vláda, v zastúpení: B. Majczyna, splnomocnený zástupca,
- česká vláda, v zastúpení: M. Smolek, J. Vláčil a A. Kasalická, splnomocnení zástupcovia,

* Jazyk konania: poľština.

– Európska komisia, v zastúpení: M. Wilderspin a D. Milanowska, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu článku 8 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338, 2003, s. 1; Mím. vyd. 19/006, s. 243).
- 2 Tento návrh bol predložený v rámci konania začatého na podnet HR týkajúceho sa jej návrhu na stanovenie podmienok výkonu rodičovských práv a povinností k jej maloletej dcére.

Právny rámec

Nariadenie č. 2201/2003

- 3 Odôvodnenie 12 nariadenia č. 2201/2003 stanovuje:

„Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.“
- 4 Na účely tohto nariadenia jeho článok 2 bod 9 definuje pojem „opatrovnícke právo“ ako „práva a povinnosti súvisiace s osobnou starostlivosťou o dieťa, najmä právo určiť miesto pobytu dieťaťa“.
- 5 Kapitola II uvedeného nariadenia, nazvaná „Súdna právomoc“, obsahuje oddiel 2, nazvaný „Rodičovské práva a povinnosti“, v ktorom sa medzi inými nachádzajú články 8 až 15 tohto nariadenia.
- 6 Článok 8 nariadenia č. 2201/2003, nazvaný „Všeobecná právomoc“, stanovuje:

„1. Súdny členský štát má právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.

2. Odsek 1 sa uplatňuje s výhradou ustanovení článkov 9, 10 a 12.“
- 7 Článok 12 tohto nariadenia s názvom „Dohoda o právomoci“ vo svojom odseku 3 stanovuje:

„Súdny členský štát má takisto právomoc v otázkach rodičovských práv a povinností aj v iných konaniach, ako sú konania uvedené v odseku 1, ak:

 - a) dieťa má vo vzťahu k tomuto členskému štátu podstatnú väzbu, najmä na základe skutočnosti, že jeden z nositeľov rodičovských práv a povinností má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte, alebo že dieťa je štátnym príslušníkom tohto štátu;

a

- b) všetci účastníci konania prijali právomoc súdov výslovne alebo iným jednoznačným spôsobom v čase začatia konania, a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa.“
- 8 Podľa článku 15 nariadenia č. 2201/2003, nazvaného „Postúpenie súdu, ktorý je vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci“:
- „1. Vo výnimočných prípadoch, ak sa súdy členského štátu, ktoré majú právomoc vo veci samej, domnievajú, že súd iného členského štátu, vo vzťahu ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu, je vo vhodnejšej situácii na prejednanie veci alebo jej špecifickej časti, a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa, môžu:
- a) prerušiť konanie vo veci alebo jej časti a vyzvať účastníkov, aby podali svoj návrh na súd tohto iného členského štátu podľa odseku 4; alebo
- b) požiada[ť] súd iného členského štátu, aby prevzal právomoc podľa odseku 5.
- ...
3. Dieťa má osobitnú väzbu k členskému štátu podľa odseku 1, ak tento členský štát:
- ...
- c) je štátom, ktorého štátnu príslušnosť má dieťa; alebo
- ...“

Poľské právo

- 9 Podľa článkov 579, 582 a 582¹ ustawa – Kodeks postępowania cywilnego (Občiansky súdny poriadok) zo 17. novembra 1964 (Dz. U. z roku 2016, položka 1822), v znení uplatniteľnom v spore vo veci samej (ďalej len „Občiansky súdny poriadok“), sa veci týkajúce sa úpravy výkonu rodičovských práv a povinností, rozhodovania o základných záujmoch dieťaťa a práva na styk s dieťaťom prejednávajú v nespоровom konaní.
- 10 V súlade s článkom 1099 ods. 1 Občianskeho súdneho poriadku súd, ktorý vo veci koná, kedykoľvek počas konania preskúma *ex officio* otázku nedostatku právomoci poľských súdov. Ak sa zistí nedostatok právomoci, súd vyhlási návrh za neprípustný.
- 11 Podľa článku 386 ods. 6 Občianskeho súdneho poriadku právne posúdenie a usmernenie o ďalšom priebehu konania uvedené v odôvodnení rozsudku odvolacieho súdu sú záväzné tak pre súd, ktorému bola vec vrátená, ako aj pre odvolací súd pri novom prejednaní veci. Na základe článku 13 ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku sa toto ustanovenie analogicky uplatní aj vo veciach prejednávaných v nespоровom konaní.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

- 12 HR je poľská štátna príslušníčka, ktorá býva od roku 2005 v Bruseli (Belgicko), kde pracuje na základe zmluvy na dobu neurčitú v postavení úradníčky Európskej služby pre vonkajšiu činnosť (ESVČ). KO je belgický štátny príslušník, ktorý žije tiež v Bruseli.

- 13 HR a KO sa spoznali v roku 2013. V júni 2014 začali spolu bývať v Bruseli. Z ich partnerského vzťahu sa 16. apríla 2015 narodila v tom istom meste dcéra MO, ktorá má dvojitzú štátnu príslušnosť – poľskú a belgickú. Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že HR a KO sú obaja nositeľmi rodičovských práv a povinností k nej.
- 14 Po narodení MO sa HR s ňou viackrát zdržiavala v Poľsku, a to so súhlasom KO v rámci materskej dovolenky, prázdnin a sviatkov, počas období, ktoré niekedy trvali až tri mesiace. Počas týchto návštev HR bývala s dieťaťom u svojich rodičov v obci Przesieka (Poľsko) alebo v byte nachádzajúcom sa v Poznani (Poľsko), ktorý vlastní od roku 2013.
- 15 HR a KO sa rozišli v auguste 2016 a odvtedy žijú oddelene v Bruseli. MO býva spolu s HR a so súhlasom HR sa KO stretáva so svojou dcérou raz do týždňa, v sobotu od 10.00 hod. do 16.00 hod. KO zariadil pre ňu vo svojom byte izbu. Okrem toho sa rodičia pokúsili vyriešiť otázku rodičovských práv a povinností k MO mediáciou. V novembri 2016 sa mediácia skončila neúspechom.
- 16 MO nenavštevuje jasle ani materskú školu. S dennou starostlivosťou o dieťa pomáhala HR jej matka. Predtým jej túto pomoc poskytovala opatrovatelka poľského pôvodu. HR a MO sú prihlásené na pobyt tak v Belgicku, ako aj v Poľsku. HR a jej rodina komunikujú s dieťaťom po poľsky, zatiaľ čo KO s ňou komunikuje po francúzsky. Ich dcéra hovorí a rozumie najmä prvému z týchto jazykov.
- 17 HR sa s MO chce usadiť v Poľsku, s čím KO nesúhlasí. V tejto súvislosti podala HR 10. októbra 2016 na Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Okresný súd Poznań-Staré mesto, Poľsko) návrh jednak na to, aby pobyt MO bol stanovený podľa miesta pobytu HR, kdekoľvek bude, a jednak, aby sa KO priznalo právo styku.
- 18 Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Okresný súd Poznań-Staré mesto, Poľsko) uznesením z 2. novembra 2016 odmietol tento návrh z dôvodu nedostatku medzinárodnej právomoci poľských súdov na jeho prejednanie. Podľa tohto súdu, keďže HR býva a pracuje v Bruseli a MO žije s ňou, obvyklý pobyt dieťaťa sa nachádza v Belgicku. Z tohto dôvodu v súlade s článkom 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 sú belgické súdy príslušné rozhodnúť o rodičovských právach a povinnostiach k MO. Na tomto závere nič nemení skutočnosť, že HR s dieťaťom často navštevuje svoju rodinu v Poľsku a že vlastní nehnuteľnosť v tomto členskom štáte.
- 19 Dňa 17. novembra 2016 HR podala proti tomuto uzneseniu odvolanie na Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznań, Poľsko). Okrem toho KO podal vo februári 2017 návrh na súd v Bruseli na určenie rodičovských práv a povinností k MO. Tento súd však prerušil konanie dovtedy, kým nebude známy výsledok konania začatého pred poľskými súdmi.
- 20 Uznesením z 28. marca 2017 Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznań) zrušil uznesenie, ktoré vydal Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Okresný súd Poznań-Staré Mesto), pričom dospel k záveru, že právomoc poľských súdov na rozhodnutie o návrhu vo veci samej treba uznať na základe článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003.
- 21 V tejto súvislosti odvolací súd konštatoval, že v momente podania daného návrhu sa obvyklý pobyt MO nachádzal v Poľsku. V tejto súvislosti daný súd pripomenul, že podľa judikatúry Súdneho dvora, najmä rozsudku z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), že obvyklý pobyt dieťaťa zodpovedá miestu, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Podľa odvolacieho súdu, MO, ktorá mala k dátumu podania návrhu vo veci samej 18 mesiacov, nebola začlenená do belgického sociálneho prostredia, pretože nenavštevovala jasle ani materskú školu a nemala ani belgickú opatrovatelku, pričom jedinou osobou, s ktorou sa stretávala v súvislosti s týmto prostredím, bol jej otec. Jej rodinné prostredie od septembra 2016 predstavovala jej matka, ktorá sa o ňu denne starala. MO bola spojená s poľskou tradíciou a kultúrou prostredníctvom

svojej matky a jej rodiny, pretože mala poľskú opatrovatelku a komunikuje zásadne v poľštine, trávila v Poľsku prázdniny, sviatky a väčšinu materskej dovolenky HR a bola tiež pokrstená v tomto členskom štáte.

- 22 Okrem toho podľa toho istého súdu skutočnosť, že HR a KO neuzavreli manželstvo a nekúpili si byt v Bruseli, svedčila o tom, že HR nemá v úmysle zdržiavať sa v Belgicku dlhšie, než to vyžadovala povaha jej práce. Práve naopak, tým, že si kúpila byt v Poznani spolu s časťami a dlhodobými pobytmi v Poľsku svedčí o tom, že má v úmysle vrátiť sa do tohto členského štátu a žiť v ňom.
- 23 V priebehu apríla 2017 belgický prokurátor vydal rozhodnutie o zákaze opustiť územie štátu, pokiaľ ide o MO, a to na dobu neurčitú. HR však získala povolenie na pobyt s dieťaťom v Poľsku od 11. júla do 12. augusta 2017.
- 24 Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Okresný súd Poznań-Staré Mesto) rozhoduje opätovne o veci samej po zrušení jeho pôvodného uznesenia. Dňa 19. júna 2017 HR tiež podala na tento súd dodatočný návrh, aby tento súd povolil presťahovanie MO do Poľska.
- 25 Tento súd sa domnieva, že vzhľadom na judikatúru Súdneho dvora, najmä na rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), prichádzajú do úvahy dva výklady pojmu „obvyklý pobyt“ dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 vo veci, akou je vec, ktorá mu bola predložená.
- 26 Bolo by možné určiť obvyklý pobyt dojčťa, akým je MO, tak, že by sa zohľadnili len integračné väzby vyplývajúce zo strany rodiča, ktorý sa o dieťa denne a skutočne stará. Z tohto pohľadu by mali kľúčový význam väzby, ktoré toto dieťa má s členským štátom, ktorého je príslušníkom daný rodič, čo preukazuje skutočnosť, že sa tam zdržiavalo v obdobiach sviatkov a dovoleníek uvedeného rodiča, že starí rodičia a vzdialená rodina dieťaťa zo strany toho istého rodiča býva v tomto štáte, že tam bolo pokrstené a že sa vyjadruje hlavne v jazyku tohto štátu.
- 27 Napriek tomu možno v rovnakej miere zohľadniť aj iné okolnosti, najmä skutočnosť, že uvedené dieťa sa denne zdržiava v určitom členskom štáte, že rodič, ktorý sa o dieťa stará v skutočnosti vykonáva svoje povolanie v tomto štáte, že je dieťaťu v tomto štáte poskytovaná lekárska starostlivosť a že druhý rodič, s ktorým dieťa udržiava pravidelný kontakt, je štátnym príslušníkom tohto štátu, kde má obvyklý pobyt.
- 28 Za týchto podmienok Sąd Rejonowy Poznań-Stare Miasto w Poznaniu (Okresný súd Poznań-Staré Mesto) rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. Má sa článok 8 ods. 1 nariadenia [č. 2201/2003] za okolností prejednávanej veci vykladať v tom zmysle, že:

miestom obvyklého pobytu dieťaťa vo veku 18 mesiacov je členský štát, ktorý vzhľadom na nasledujúce okolnosti odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia: štátna príslušnosť rodiča, ktorý sa denne stará o dieťa, skutočnosť, že dieťa komunikuje v úradnom jazyku tohto členského štátu, skutočnosť, že dieťa bolo v tomto členskom štáte pokrstené a zdržiavalo sa tam v obdobiach, ktoré trvali až tri mesiace, počas rodičovskej dovolenky tohto rodiča a iných dovoleníek, ktoré tento rodič čerpal počas sviatkov, ako aj kontakty s rodinou tohto rodiča,

ak dieťa v ostatných obdobiach býva s týmto rodičom v inom členskom štáte, v ktorom je tento rodič zamestnaný na základe pracovnej zmluvy na dobu neurčitú a v ktorom má dieťa pravidelné, ale časovo obmedzené kontakty s druhým rodičom a jeho rodinou?

2. Treba pri určovaní obvyklého pobytu dieťaťa vo veku 18 mesiacov, o ktoré sa vzhľadom na jeho vek denne stará len jeden z jeho rodičov a ktoré má pravidelné, ale časovo obmedzené kontakty s druhým rodičom, na základe článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 na účely posúdenia začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia, pokiaľ sa rodičia nedohodli na výkone rodičovských práv a povinností a styku s dieťaťom, v rovnakej miere vziať do úvahy väzby medzi dieťaťom a každým z jeho rodičov alebo treba vo väčšej miere zohľadniť väzby s rodičom, ktorý sa o dieťa denne stará?“

Konanie pred Súdny dvorom

- 29 Vnútroštátny súd navrhol, aby sa na túto vec vzťahovali ustanovenia o naliehavom prejudiciálnom konaní podľa článku 107 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora. Dňa 6. septembra 2017 piata komora po vypočutí generálneho advokáta rozhodla, že tomuto návrhu nevyhovie.
- 30 Napriek tomu na základe rozhodnutia predsedu Súdneho dvora z 15. novembra 2017 bola táto vec predjednaná prednostne v súlade s článkom 53 ods. 3 rokovacieho poriadku.

O prejudiciálnych otázkach

O prípustnosti

- 31 Po prvé na účely spochybnenia prípustnosti návrhu na začatie prejudiciálneho konania HR spochybnila opis skutkových okolností uvedených v návrhu na začatie prejudiciálneho konania, ktorý považuje za neúplný a nepravdivý. Podľa jej názoru v samotnej formulácii prejudiciálnych otázok vnútroštátny súd znižuje existujúce väzby medzi MO a Poľskom.
- 32 V tejto súvislosti stačí pripomenúť, že v rámci konania upraveného v článku 267 ZFEÚ, ktorý vychádza zo zreteľného rozdelenia úloh medzi vnútroštátne súdy a Súdny dvor, je Súdny dvor oprávnený vyjadriť sa výlučne k výkladu alebo platnosti textu práva Únie na základe skutkového stavu, ktorý mu opísal vnútroštátny súd. Tak zistenie, ako aj posúdenie skutkového stavu spadajú do právomoci tohto súdu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 3. septembra 2015, Costea, C-110/14, EU:C:2015:538, bod 13 a citovanú judikatúru, ako aj z 21. júla 2016, Argos Supply Trading, C-4/15, EU:C:2016:580, bod 29 a citovanú judikatúru).
- 33 Nie je teda úlohou Súdneho dvora, aby rozhodoval o prípadnom spornom skutkovom stave veci. Naopak, jeho úlohou je vykladať nariadenie č. 2201/2003 s ohľadom na predpoklady stanovené vnútroštátnym súdom.
- 34 Po druhé HR spochybňuje nevyhnutnosť týchto prejudiciálnych otázok. V tejto súvislosti pochybuje, že odpoveď Súdneho dvora, pokiaľ ide o medzinárodnú právomoc poľských súdov, bola ešte stále užitočná vzhľadom na čas, ktorý uplynul od podania návrhu na určenie rodičovských práv a povinností k MO. V tejto fáze by sa namiesto toho malo v záujme dieťaťa rozhodnúť o veci samej. Vnútroštátny súd navyše zjavne v skutočnosti nemá žiadne pochybnosti v súvislosti s výkladom práva Únie a usiluje sa len o to, aby Súdny dvor potvrdil posúdenie skutkového stavu, ktoré je v rozpore s posúdením, ktoré vykonal Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznaň), hoci takéto posúdenie nespadá do právomoci Súdneho dvora.
- 35 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v rámci spolupráce medzi Súdny dvorom a vnútroštátnymi súdmi zakotvenej v článku 267 ZFEÚ prislúcha výlučne vnútroštátnemu súdu, aby s prihliadnutím na osobitosti každej veci posúdil tak nevyhnutnosť prejudiciálneho rozhodnutia na to, aby mohol vydať svoj rozsudok, ako aj relevantnosť otázok, ktoré kladie Súdny dvor (rozsudok zo 14. marca 2013, Allianz Hungária Biztosító a i., C-32/11, EU:C:2013:160, bod 19 a citovaná judikatúra).

- 36 Z toho vyplýva, že v prejednávanej veci je vnútroštátny súd jediný príslušný na posúdenie, či – bez ohľadu na uznesenie, ktoré vydal Sąd Okręgowy w Poznaniu (Krajský súd Poznaň) –, má pochybnosti, pokiaľ ide o výklad pravidiel medzinárodnej súdnej právomoci stanovených v nariadení č. 2201/2003, t. j. pochybnosti, pre ktoré je potrebný tento návrh na začatie prejudiciálneho konania.
- 37 Za týchto podmienok je návrh na začatie prejudiciálneho konania prípustný.

O veci samej

- 38 Vnútroštátny súd sa svojimi dvomi otázkami, ktoré je potrebné preskúmať spoločne, v podstate pýta na výklad pojmu „obvyklý pobyt“ dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003, a najmä na skutočnosti umožňujúce určiť miesto obvyklého pobytu dieťaťa za takých okolností, o aké ide vo veci samej.
- 39 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v súlade s týmto ustanovením majú súdy členského štátu právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.
- 40 Vzhľadom na neexistenciu definície pojmu „obvyklý pobyt“ dieťaťa v tomto nariadení alebo odkazu v tejto súvislosti na právo členských štátov Súdny dvor už opakovane rozhodol, že ide o autonómny pojem práva Únie, ktorý sa musí vykladať vzhľadom na kontext ustanovení, ktoré ho používajú, a ciele sledované nariadením č. 2201/2003, najmä cieľ vyplývajúci z odôvodnenia 12, podľa ktorého pravidlá o právomoci stanovené týmto nariadením majú byť koncipované tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, a najmä kritériu blízkosti (rozsudky z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, body 31, 34 a 35; z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 44 až 46; z 9. októbra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 50, ako aj z 8. júna 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 40).
- 41 Podľa judikatúry Súdneho dvora sa obvyklý pobyt dieťaťa musí určiť na základe súhrnu osobitných skutkových okolností každého jednotlivého prípadu. Okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa na území členského štátu musia byť zohľadnené ďalšie faktory, z ktorých možno vyvodíť, že táto prítomnosť vôbec nemá dočasný alebo príležitostný charakter a že odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, body 37 a 38; z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 44, 47 až 49, ako aj z 8. júna 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, body 42 a 43).
- 42 Z tejto judikatúry vyplýva, že obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle nariadenia č. 2201/2003 zodpovedá miestu, kde má v skutočnosti stredobod svojho života. Na účely článku 8 ods. 1 tohto nariadenia súd, ktorý rozhoduje o návrhu, musí určiť, kde sa nachádzal tento stredobod života v momente podania návrhu na určenie rodičovských práv a povinností k dieťaťu.
- 43 V tejto súvislosti je potrebné vo všeobecnosti vychádzať z faktorov, akými sú trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu dieťaťa na území rôznych dotknutých členských štátov, miesto a podmienky jeho školskej dochádzky, ako aj rodinné a sociálne vzťahy dieťaťa v týchto členských štátoch (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 39).
- 44 Ak okrem toho dieťa nie je v školskom veku *a fortiori*, keď ide o dojča, okolnosti súvisiace s referenčnou osobou alebo osobami, s ktorými dieťa žije, ktoré skutočne toto dieťa denne opatrujú a starajú sa o neho – v zásade jeho rodičia – majú osobitný význam pri určovaní miesta, kde má stredobod svojho života. Súdny dvor totiž uviedol, že prostredím takého dieťaťa je v podstate rodina, ktorá je determinovaná touto referenčnou osobou alebo osobami, a že sa nevyhnutne spoluzúčastňuje na sociálnom a rodinnom prostredí ľudí, od ktorých závisí (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 53 až 55).

- 45 Preto v prípade, keď dojča denne žije so svojimi rodičmi, je potrebné predovšetkým určiť miesto, kde majú títo rodičia stabilný pobyt a sú začlenení do sociálneho a rodinného prostredia. V tejto súvislosti treba prihliadnúť na faktory, akými sú trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody ich pobytu na území rôznych dotknutých členských štátov, ako aj rodinné a sociálne vzťahy, ktoré títo rodičia a dieťa v nich udržujú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 22. decembra 2010, Mercredi, C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, body 55 a 56).
- 46 Zámer rodičov usadiť sa s dieťaťom v určitom členskom štáte, ak sa prejavuje hmatateľnými opatreniami, možno napokon takisto brať do úvahy pri určovaní jeho miesta obvyklého pobytu (pozri v tomto zmysle rozsudky z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 40; z 9. októbra 2014, C, C-376/14 PPU, EU:C:2014:2268, bod 52, a z 8. júna 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, bod 46).
- 47 Po pripomenutí týchto všeobecných úvah z rozhodnutia vnútroštátneho súdu vyplýva, že v prejednávanej veci dieťa MO sa narodilo a bývalo s oboma svojimi rodičmi v Bruseli a k momentu podania návrhu na stanovenie podmienok výkonu rodičovských práv a povinností v nadväznosti na ich rozchod stále bývalo v Bruseli s HR, ktorá sa v skutočnosti o dieťa starala. Z tohto rozhodnutia tiež vyplýva, že HR, ktorá žije už niekoľko rokov v tomto meste, tam vykonáva svoje povolanie v rámci pracovného pomeru na dobu neurčitú. Z týchto okolností by mohlo vyplývať, že v čase podania návrhu na vnútroštátny súd HR a dieťa, ktoré je od nej závislé, boli stabilne prítomné na belgickom území. Okrem toho, vzhľadom na trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody takého pobytu, tento pobyt v zásade odzrkadľuje istú mieru začlenenia daného rodiča do sociálneho prostredia spolu s dieťaťom.
- 48 Navyše hoci je pravda, že pokiaľ rodičia dieťaťa žijú oddelene, rodinné prostredie dojčata je z veľkej časti určené rodičom, s ktorým denne žije, druhý rodič tiež tvorí súčasť tohto prostredia, pokiaľ má s ním dieťa stále pravidelný kontakt. Pokiaľ teda takýto vzťah existuje, je potrebné zohľadniť to pri určovaní miesta, kde sa nachádza stredobod života dieťaťa.
- 49 Váha, akú treba prideliť tomuto vzťahu, sa líši v závislosti od okolností každého jednotlivého prípadu. Na účely takého prípadu, ako je ten vo veci samej, stačí uviesť, že skutočnosť, že dieťa pôvodne bývalo v meste, kde sa zvyčajne zdržiava, aj s týmto druhým rodičom, ako aj skutočnosť, že tento rodič naďalej býva v tomto meste a má raz týždenne kontakt s dieťaťom, preukazuje, že dieťa je začlenené v predmetnom meste, v rodinnom prostredí, ktoré tvoria obaja jeho rodičia.
- 50 Z rozhodnutia vnútroštátneho súdu tiež vyplýva, že dieťa MO bývalo viackrát, niekedy až tri mesiace, v Poľsku, t. j. v členskom štáte, z ktorého pochádza HR a v ktorom býva jej rodina.
- 51 V tejto súvislosti bolo však preukázané, že tieto pobyty MO v Poľsku sa uskutočňovali z dôvodov dovolení jeho matky a počas sviatkov. Treba pritom poznamenať, že pobyty, ktoré dieťa vykonalo v minulosti so svojimi rodičmi na území členského štátu v rámci dovolení, v zásade zodpovedajú dočasným a príležitostným prestávkam v bežnom každodennom živote. Takéto pobyty nemôžu teda v zásade predstavovať rozhodujúce okolnosti v rámci posúdenia miesta obvyklého pobytu dieťaťa. To, že v prejednávanej veci tieto pobyty trvali niekedy aj viac týždňov, ba až mesiacov, samo osebe nespochybňuje relevantnosť týchto úvah.
- 52 V tejto súvislosti nie je rozhodujúca ani skutočnosť, že HR pochádza z predmetného členského štátu a že z tohto dôvodu dieťa patrí do kultúry tohto štátu –, čo potvrdzujú najmä jazyk, v ktorom sa hlavne vyjadruje, a skutočnosť, že bolo v tomto štáte pokrstené – a udržiava vzťahy s rodinnými príslušníkmi bývajúcimi v tomto štáte.
- 53 HR a poľská vláda síce zdôraznili vo svojich pripomienkach, že Súdny dvor už vo svojom rozsudku z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829, bod 55), rozhodol, že geografický pôvod a rodinné korene rodiča, ktorý sa o dieťa stará, môžu prichádzať do úvahy na určenie integrácie do sociálneho a rodinného prostredia uvedeného rodiča a z toho vyplýva aj dieťaťa.

- 54 Ako však bolo pripomenuté v bode 41 tohto rozsudku, určenie obvyklého pobytu dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 si vyžaduje celkové posúdenie okolností vlastných každému jednotlivému prípadu. Usmernenie poskytnuté v rámci jednej veci možno teda uplatniť v inej veci, no len s obozretnosťou.
- 55 V tejto súvislosti vo veci, ktorá viedla k rozsudku z 22. decembra 2010, Mercredi (C-497/10 PPU, EU:C:2010:829), pani Mercredi opustila Spojené kráľovstvo, kde predtým bývala, aby sa presťahovala na ostrov Réunion (Francúzsko), spolu so svojou dcérou, ktorá mala len dva mesiace. V momente tohto premiestnenia bola pani Mercredi jedinou osobou, ktorá vykonávala starostlivosť o dieťa v zmysle článku 2 bodu 9 nariadenia č. 2201/2003. Keďže ku dňu podania žaloby v danej veci sa matka a dcéra nachádzali len niekoľko dní na danom ostrove, išlo o určenie toho, či obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle tohto nariadenia zostal v Spojenom kráľovstve alebo či vzhľadom na takéto geografické premiestnenie sa daný pobyt presunul do Francúzska. Za uvedených súvislostí okolností, že pani Mercredi pochádzala z tohto ostrova, že tam mala ešte rodinu a že hovorila po francúzsky, predstavovali nepriame dôkazy, ktoré mohli preukázať jej trvalé presťahovanie, a teda zmenu obvyklého pobytu jej dcéry.
- 56 Naopak, za okolností, o aké ide vo veci samej, geografický pôvod rodiča, ktorý sa skutočne o dieťa stará, ako aj to, že udržiava vzťahy so svojou rodinou v dotknutom členskom štáte, nemôže na účely určenia miesta, kde sa nachádza centrum jeho života, zakrývať objektívne okolnosti naznačujúce, že toto dieťa malo v momente podania návrhu na určenie rodičovských práv a povinností stabilný pobyt s týmto rodičom v inom členskom štáte.
- 57 Pokiaľ ide okrem toho o kultúrne väzby dieťaťa vo vzťahu k členskému štátu, z ktorého rodičia pochádzajú, je pravda, že tieto môžu preukázať existenciu určitej blízkosti medzi dieťaťom a dotknutým členským štátom, ktorá v podstate zodpovedá vzťahu štátnej príslušnosti. Jazykové znalosti dieťaťa a jeho štátna príslušnosť môžu tiež v prípade potreby predstavovať ukazovateľ miesta, kde dieťa obvykle býva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 2. apríla 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 39).
- 58 Normotvorca Únie však ponechal v nariadení č. 2201/2003 v oblasti rodičovských práv a povinností takýmto úvahám len malé miesto. Konkrétne, podľa tohto nariadenia právomoc súdov členského štátu, ktorého má dieťa štátnu príslušnosť, môže prevládať nad právomocou súdov členského štátu jeho obvyklého pobytu len za okolností a podmienok, ktoré sú taxatívne stanovené v článkoch 12 a 15 uvedeného nariadenia.
- 59 Tento výber vychádza z určitej koncepcie najlepšieho záujmu dieťaťa. Normotvorca Únie totiž usúdil, že súd, ktorý je geograficky najbližší obvyklému pobytu dieťaťa, je všeobecne najvhodnejší na posúdenie opatrení, ktoré sa majú prijať v záujme dieťaťa (pozri v tomto zmysle rozsudky z 23. decembra 2009, Detiček, C-403/09 PPU, EU:C:2009:810, bod 36; z 15. júla 2010, Purucker, C-256/09, EU:C:2010:437, bod 91, ako aj z 15. februára 2017, W a V, C-499/15, EU:C:2017:118, body 51 a 52).
- 60 Pri výklade pojmu „obvyklý pobyt“ dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 teda nemožno priznať rozhodujúci význam kultúrnym väzbám dieťaťa alebo jeho štátnej príslušnosti na úkor geograficky objektívnych faktorov, inak by sa porušil zámer normotvorcu Únie.
- 61 Nakoniec ani skutočnosť, že rodič, ktorý vykonáva skutočnú starostlivosť o dieťa, má prípadne v úmysle vrátiť sa žiť spolu s ním do členského štátu, z ktorého pochádza, nemôže byť rozhodujúca za súvislosti, o aké ide vo veci samej.
- 62 Ako bolo pripomenuté v bode 46 tohto rozsudku, úmysel rodičov môže predstavovať relevantný faktor pri určovaní miesta, kde sa nachádza obvyklý pobyt dieťaťa.

- 63 Na jednej strane však okolnosť, že skutočnú starostlivosť o dieťa vykonáva jeden z jeho rodičov neznamená, že zámer rodičov je vo všetkých prípadoch zúžený len na vôľu tohto jedného rodiča. Pokiaľ by totiž obaja rodičia boli nositeľmi práva starostlivosti o dieťa v zmysle článku 2 bodu 9 nariadenia č. 2201/2003 a mali by v úmysle vykonávať toto právo, vôľa každého z nich by musela byť zohľadnená.
- 64 Na druhej strane a v každom prípade, pri určení obvyklého pobytu dieťaťa v zmysle nariadenia č. 2201/2003, ktorý sa riadi najmä objektívnymi okolnosťami, zámer rodičov nie je v zásade sám osebe rozhodujúci v tejto súvislosti. Ide prípadne len o indíciu, ktorá môže doplniť súbor zhodných skutočností (pozri v tomto zmysle rozsudok z 8. júna 2017, OL, C-111/17 PPU, EU:C:2017:436, body 47 a 51).
- 65 Preto by vôľa rodiča, ktorý v skutočnosti vykonáva starostlivosť o dieťa, usadiť sa s ním v budúcnosti v členskom štáte, z ktorého pochádza, či už je preukázaná alebo nepreukázaná, nemôže mať sama osebe vplyv na určenie obvyklého pobytu dieťaťa v tomto členskom štáte. Ako uviedla česká vláda, za takých okolností, o aké ide v spore vo veci samej, otázka miesta, kde sa v čase podania návrhu na určenie rodičovských práv a povinností vo vzťahu k dieťaťu nachádza obvyklý pobyt dieťaťa, nemožno zamieňať s otázkou prípadného budúceho prenesenia tohto miesta obvyklého pobytu do iného členského štátu. Skutočnosť, že daný rodič mal v tom čase vôľu usadiť sa v budúcnosti vo svojom členskom štáte pôvodu, neumožňuje teda dospieť k záveru, že dieťa tam vtedy už malo pobyt.
- 66 Vzhľadom na všetky predchádzajúce úvahy treba na položené otázky odpovedať tak, že článok 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 sa má vykladať v tom zmysle, že obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle tohto nariadenia zodpovedá miestu, kde má v skutočnosti stredobod svojho života. Vnútroštátnemu súdu prináleží na základe súboru zhodných skutkových okolností určiť, kde sa v čase podania návrhu na určenie rodičovských práv a povinností vo vzťahu k dieťaťu nachádzal tento stredobod dieťaťa. V tejto súvislosti, v prípade, ako je ten vo veci samej, vzhľadom na skutočnosti zistené týmto súdom, treba spoločne za rozhodujúce okolnosti považovať:
- skutočnosť, že dieťa bývalo od svojho narodenia až do rozchodu rodičov v zásade s nimi na určitom mieste,
 - okolnosť, že rodič vykonávajúci od rozchodu partnerov skutočnú starostlivosť o dieťa má s ním stále každodenný pobyt na tomto mieste a vykonáva tam svoje povolanie v rámci pracovného pomeru na dobu neurčitú, a
 - skutočnosť, že dieťa má na uvedenom mieste pravidelné kontakty s jeho druhým rodičom, ktorý stále býva na tomto mieste.

Naopak, v prípade, ako je ten vo veci samej, nemožno za rozhodujúce považovať okolnosti:

- pobyty, ktoré rodič vykonávajúci v skutočnosti starostlivosť o dieťa s ním v minulosti uskutočnil na území členského štátu, z ktorého pochádza, v rámci svojej dovolenky alebo v období sviatkov,
- pôvod tohto rodiča, kultúrne väzby dieťaťa k tomuto členskému štátu, ktoré z toho vyplývajú, a jeho vzťahy s rodinnými príslušníkmi bývajúcimi v uvedenom členskom štáte a
- prípadný zámer uvedeného rodiča usadiť sa s dieťaťom v budúcnosti v tomto druhom členskom štáte.

O trovách

- 67 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (piata komora) rozhodol takto:

Článok 8 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať v tom zmysle, že obvyklý pobyt dieťaťa v zmysle tohto nariadenia zodpovedá miestu, kde má v skutočnosti stredobod svojho života. Vnútroštátnemu súdu prináleží na základe súboru zhodných skutkových okolností určiť, kde sa v čase podania návrhu na určenie rodičovských práv a povinností vo vzťahu k dieťaťu nachádzal tento stredobod dieťaťa. V tejto súvislosti, v prípade, ako je ten vo veci samej, vzhľadom na skutočnosti zistené týmto súdom, treba spoločne za rozhodujúce okolnosti považovať:

- skutočnosť, že dieťa bývalo od svojho narodenia až do rozchodu rodičov v zásade s nimi na určitom mieste,
- okolnosť, že rodič vykonávajúci od rozchodu partnerov skutočnú starostlivosť o dieťa má s ním stále každodenný pobyt na tomto mieste a vykonáva tam svoje povolanie v rámci pracovného pomeru na dobu neurčitú, a
- skutočnosť, že dieťa má na uvedenom mieste pravidelné kontakty s jeho druhým rodičom, ktorý stále býva na tomto mieste.

Naopak, v prípade, ako je ten vo veci samej, nemožno za rozhodujúce považovať okolnosti:

- pobyty, ktoré rodič vykonávajúci v skutočnosti starostlivosť o dieťa s ním v minulosti uskutočnil na území členského štátu, z ktorého pochádza, v rámci svojej dovolenky alebo v období sviatkov,
- pôvod tohto rodiča, kultúrne väzby dieťaťa k tomuto členskému štátu, ktoré z toho vyplývajú, a jeho vzťahy s rodinnými príslušníkmi bývajúcimi v uvedenom členskom štáte a
- prípadný zámer uvedeného rodiča usadiť sa s dieťaťom v budúcnosti v tomto druhom členskom štáte.

Podpisy